

Fondets fremtid – kort om RAAP

Norge var det første landet i Norden som innførte en ordning hvor utøvende kunstnere fikk en viss kompensasjon for sekundærfremføring av deres prestasjoner. Dette ble gjennomført ved lov 14. desember 1956 nr. 4 om avgift på offentlig framføring av utøvende kunstneres prestasjoner m.v. (fondsloven). (Fra Ot.prp. nr. 15 (1999-2000)).

Fondsloven har gjennomgått mange endringer. I dag er fondet et rent kulturpolitisk fond som finansieres av avgift på fremføring av innspilt musikk som ikke er vernet etter åndsverkloven. Om utenlandsk musikk er vernet eller ikke i Norge, avhenger av om Norge, gjennom internasjonale traktater eller konvensjoner, har forpliktet seg til å gi et annet lands utøvere vern og rettigheter for bruk i Norge av opptak av deres prestasjoner. Et grunnleggende prinsipp i internasjonal opphavsrett har vært såkalt materiell gjensidighet. Det betyr at om et fremmed land som er tilsluttet samme traktat eller konvensjon som Norge, gir vern og rettigheter til norske utøvere, så skal Norge gi vern og rettigheter til det fremmede landets utøvere for bruk/fremføring i Norge av deres prestasjoner/plater.

Romakonvensjonen fra 1961 er WIPOs internasjonale konvensjon til beskyttelse av utøvere, fonogramprodusenter og kringkastingsvirksomheter. USA er ikke tilsluttet Romakonvensjonen og offentlig fremføring av amerikanske plater har med andre ord ikke vern i Norge. I stedet er bruk av amerikanske plater avgiftsbelagt på samme nivå som bruk av vernet musikk. Det er grunnen til at fondet overhode har inntekter, og at avgiften de siste årene har ligget mellom kr 40 og 52 millioner kroner.

To avgjørelser av EU-domstolen har rokket ved det etablerte prinsippet om materiell gjensidighet, nemlig den såkalte RAAP-avgjørelsen fra 2020 (C-265/19) som etterfølges av KWANTUM-dommen (C-227/23) fra 2024. RAAP-avgjørelsen sier at utøvere har krav på rettigheter og vederlag når en plate de medvirker på fremføres offentlig i Europa, uavhengig av om EU-landet har tatt forbehold om materiell gjensidighet eller ikke (overfor USA).

KUD hevder at Norges forhold til en fremmed stat faller utenfor EØS-avtalen. Dermed er vi ikke bundet av de to nevnte EU-dommene. KUD opprettholder sitt forslag til presisering i åndsverkloven, som innebærer at fremføring av ikke-vernet musikk i Norge fortsatt ikke gir vederlagskrav, men kan være grunnlag for avgift med referanse til manglende gjensidighet mellom Norge og USA.

Dersom en slik lovendring blir angrepet rettslig og Norge taper, eller Norge av en eller annen grunn blir nødt til å snu og følge EU-retten her, vil det nåværende grunnlaget for fondets avgift falle bort. Det er ikke lett å se hvordan fondet skal kunne overleve dette, alternativt finne andre grunnlag for å kunne videreføre FFUK på en måte som ikke innebærer nye bevilgninger over statsbudsjettet.

Vi forventer at IFPI vil angripe forslaget til lovendring i åvl, enten før saken går til Stortinget, under behandling av lovforslaget, eller etter at lovforslaget er vedtatt. Vi vet at lovproposisjonen er forsinket, men de berørte organisasjoner bør være oppmerksomme på saken og gjerne fatte styrevedtak som innebærer støtte til at den foreslåtte lovendringen må gjennomføres slik at fondet kan bestå som et frittstående kulturpolitisk fond.